

2,457. 17
692

MELCHIORIS DETHMARI
GROLMANNI,

JURISCONSULTI ET ANTECESSORIS
IN ACADEMIA GIESSENSI
QUONDAM CELEBERRIMI,

COMMENTATIO JURIDICA
DE NECESSARIA
ULTIMARUM VOLUNTATUM
PRÆLECTIONE.

GIESSÆ-HASSORUM,
APUD JOH. JACOBUM BRAUN, ACAD. TYPOG.
MDCCLXXII.

M. J. Grolmann Commentatio Juridica de necessaria ultimarum voluntatum prælectione.

M. CHORIS DE...
GROLMANNI

IN...
MAG...
L...

COMM...
DE...

MEMORIAM VOLUNTARIAM
PRAELECTIONE

...

I. N. .D. N. J. C. A.

CAPUT I.

*Definitionem Nominalem cum Reali ejusque
divisiones exhibens.*

SUMMARIA.

*Definitionem nominalem seu prælectionis Etymol. Homonym.
& Synonymiam §. 1.*

Realem vero cum ejus explicatione §. 2.

*Varias thematis divisiones, præcipue autem in prælectionem
veram & præsumtam §. 3. continet.*

§. 1.

Prælectionis Etymon magna cum industria scrutarî, inque ejus originem anxie & pertinaciter inquirere, tanto minus fructuolum videtur, quanto certius est, ac etiam Grammaticis, verbum hoc, non simplex sed compositum,

situm, atque a præ & lego, derivatum esse, co-
 gnitum existit; aliquando Editionem, ita Codex
 repetitæ prælectionis, revisus & secunda vice edi-
 tus in *Constit. Cordi nobis §. 3. de emendat. Cod. subin-*
de Eucleationem aut succinctam rei Expositionem,
 uti sapius apud Jctos, qui ejusmodi generis lucu-
 brationes adornarunt, vel etiam ante aliam, seu
 primo loco factam lectionem *Fab. in Lexic. voce præ-*
lectio, denotat. Alias constans una & simplex hu-
 jus vocis ejus quod scriptis continetur, oralem
 patefactionem indigitantis, significatio est, & saltem
 per additum, veluti Prælectio Instrumenti *Rec. Imp.*
de An. 1512. tit. vom Unterricht der Notarien §. Und-
am meisten x. DD. ad L. 17. C. de fid. Instrum. Sen-
tentiæ, tot. tit. C. de sent. ex brev. recit. Ord. Crim.
Art. 104. Anniversaria in electione officialium In-
strum. pac. Cæs. sive Art. 5. §. 8. & 11. Actorum Ord.
Crim. Art. 81. add. Art. 90. in fin. Confessionis, Art.
91. &c. uti hic per ultimam voluntatem determina-
tur, & alibi recitatio dicitur ut in L. 8. C. qui testam.
fac. poss. ac sapius in Formular. Marcolph. apud Baluz.
 occurrit. Quid per *Ultimam voluntatem* intelliga-
 mus ex iis quæ in *Dissertat. de Epistol. hom. ultim.*
 à Dn. Præside, Patrono & studiorum meorum Pro-
 motore ad cineres usque colendo, sub Cap. I. §. 2.
 & 3. relata sunt, facili negotio patescit, neque ea
 quæ perspicua sunt, diutius moramur.

§. II.

§. II.

Est autem supremi elogii legitima & oralis, disponenti, subinde & testibus a tertio, facta recitatio: Dicitur (1) Recitatio oralis, ut intelligamus prælectionem vocem articulatam desiderare, jungimus (2) a tertio, in quo differt a relectione, quam non tertius sed ipse disponens, nec tamen expressis, ut alii audiant, verbis facit: Addimus (3) disponenti ut personam principalem, de cujus voluntate agitur denotemus; & quia aliquando prælectio etiam in præsentia testium fieri debet, L. 8. C. qui testam. fac. poss. Recess. Imper. de Ao. 1512. tit. von Testamenten. §. Aber zu eines Blinden, hinc subjicimus Td subinde & testibus. Diximus Legitima, ut formam prælectionis de qua sub Cap. 3. ulterius agendum inuamur: Denique Supremi elogii mentionem fecimus, quo ipso objectum hujus thematis insinuamus.

§. III.

Et quamvis pro diversitate Causarum prælectio varie dividi possit, utputa ratione Efficientis in eam quæ necessaria est, exconvenientia cum jure naturæ, & jussu juris positivi, (2) ratione Subjecti Activi in eam quæ fit a personis autoritate publica pollutibus, & illam quæ a privatis expeditur, Passivi, quæ fit vitio aliquo effectis, vel nullo vitio

laborantibus, *Objecti* in ultimarum voluntatum privilegiatarum, & non privilegiatarum, *Formæ*, in eam quæ in præsentia omnium testium, ac disponentis, vel quæ soli testatori, aut non nisi duobus testibus adhibitis contingit &c. In præsentiarum tamen prælectionem in *Veram* quæ actu contingit & sine cuius interventu, totum quicquid dispositum reperitur, ob incertitudinem voluntatis, nullius efficacia, atque irritum reputamus *L. 8. C. qui fac. poss. dict. Recess. Imper. de Ao. 1512. tit. von Testamenten §. 9. & 12.* uti infra quando de effectu differimus, latius demonstratum dabimus: Et *Præsumtam*, quæ etiam si disponens neque testamentum relegerit, neque illud sibi prælegi curaverit, intervenisse creditur, literarum namque peritus, nisi aliud quid obstet, dispositionem ultimam, qua cum decedit, regulariter vel ex re vel prælectione, certam cognitamque habere præsumitur, ita ut in ipso defectum voluntatis nullatenus arguamus, *Carpz. Dec. illustr. 149. num. 9. Lynck. Resp. 117. §. 125. num. 17. & Dec. 1011. Richt. Dec. 32. num. 4. seqq.* quod infra itidem fusius deducemus.

❁ ❁ ❁

7

CAPUT II.

De Causis necessariae Praelectionis Externis.

SUMMARI A.

*Causa Efficiens praelectionis necessaria est Jus Civile, §. 1.
Et quomodo hac in parte concurrat J. Nar. §. 2. demonstrat.
Causam Efficientem proximam seu Subjectum Activum exhibet,
ac in praelegente peritiam literarum requirit, simulque a qui-
bus in testamento principi oblato praelectio peragenda, declarat:
In §. 4. quaestio, num soli, Principi de vel independenti, de pra-
electione attestanti credatur? sub distinctione resolvitur.
Quis? Et an extraneus quoque testamentum Judiciale, recte
praelegat? in §. 5. disquiruntur.
Neque aliud in testamento caeci obtinere §. 6. exponit.
Idque etiam in §. 7. ad praelectionem literarum peritis necessario
faciendam, extenditur.
Feminae quoque Et Homines proprii, quatenus ultimas volun-
tates rite praelegant §. 8. exponit.
Praelectio facienda (1) Caecis, (2) Analphabetis, (3) nomen
quidem suum scribere, sed non legere valentibus, secus si lege-
re, etsi literas pingere nequeant: Et quidem sine sexus discrimi-
ne §. 9.
Neque ratio, ulla habetur dignitatis, ita ut Statibus Imperii
praelectio necessario facienda §. 10.
In §. 11, 12 Et 13. varii casus in quibus scribere Et legere valen-
tibus, dispositio praelegenda, adducuntur.
§. 14. Finem praelectionis obiter insinuat.*

§. 1.

Causa Efficiens quæ necessariam ultimarum voluntatum prælectionem esse voluit, sine dubio est *juris dispositio*, & quidem multum hac in parte legibus positivis, præsertim in testamento Cæci debetur; poterat enim absolute loquendo, quando cærens oculis suam voluntatem coram sufficienti testium numero, declarant, etsi ea nec in Scripturam redigatur, nec testibus aut testatori rursus prælegatur, sufficere, & quid ni modo Imperans vellet ut nuncupative tantum, etiam non adlubita Scriptura, disponat, introduci posset? neque lege submota, cur Analphabeti dispositio coram septem testibus manifestata, magis, quam cæci valeat adæquata ratio adduci potest, adscribendum itaque hoc unice Imperatorum Justiniani & Maximiliani Constitutionibus, qui prælectionem, ut tanto magis personis modo memoratis prospiciatur, omnis fraudis suspicio eliminetur, nec in societate humana, hoc in passu, falsa pro veris obrudantur, præsertim cum & memoria testium labilis sit, iique prætori queant & cæco facile imponi possit, formam disponendi citatis in locis præscriptam adinvenisse videntur, non quod hæc forma præcise esse debeat, aut in Republica, alia introduci non valeat, contrarium enim Leo in Nov. 42. & 69. demonstravit, sed quod omnibus circumstantiis probe ponderatis, esse

esse non conducatur. add. Brunn. ad cit. L. 8. C. qui testam. fac. poss. Stryck. de Cautel. test. cap. 4. §. 5. seqq.

§. II.

Neque hoc ab Ordinatione Juris naturæ, ulla ratione alienum dici potest, nam & ei ut omnia sincere, sine omni fraudis & doli suspicione, optima fide & aperto candore peragantur, summopere convenit, etsi enim Scriptura nihil cum jure naturæ commune habeat, & voluntas quoquo modo manifestata suum fortiatum effectum, tamen ut fallaciis & hominum machinationibus tanto melius occurratur, etiam convenientes, præcavendi technas, in ultimis voluntatibus alias frequentes, modos invenire eidem minime repugnat, imo, cum omnis legum Romanarum dispositio, jure naturæ minime contrariari debeat, L. 6. d. I. §. 7. etiam cautela hæc quatenus ex Lege Civili profluit, juris naturæ negative dici poterit: idque multo magis obtinebit, quando prælectio ad certitudinem voluntatis inducendam conducit, quid enim magis absolum & à ratione devium, quam qualemcunque Scripturam quæ forte ne in minimo quidem cum testatoris intentione, convenit pro ultimo ejus elogio venditare? facile enim ita vera judicia supprimentur, & dolosis machinationibus, imposturis ac subornationibus, patens via aperietur arg. §. 1. §. de testam. milit. Unde sponte sua fluit, quod quoties prælectio majoris cautela

B

can-

tantum gratia ex necessitate Legum adhibenda, toties primitias juri positivo, quoties vero voluntatis nostræ declarationem importat, de qua non aliter certo quam mediante ea constare potest, toties ex altiori quoque principio deduci debeat; idque latius declarat *Cardinal. de Luca theatr. veritat. § Jusfit, de testam. Discurs. 14. § 15.*

§. III.

Tantum de Causa Efficiente remota, proximam seu subjectum Activum constituunt personæ prælegentes, in quibus literarum legendarum peritia, uti cuius patet requiritur, sine hac enim quod in Scripturam redactum, percipi, aut quod exaratum est pateferi nequit: Sicuti autem ultima voluntas vel *Publica* vel *Privata* fide nititur, illa aut *Principi* (idem hodie de Statibus Imperii iudicium esto *Tabor. de testam. Princip. vel Comit. Imper. obl. C. 8. §. 12. Stryck. de cautel. testam. C. 7. §. 3.*) insinuat, *L. 19. C. de testam.* aut *Judici* offertur, *d. L. 19.* ita priori casu *Cæcis* v. g. & *Analphabetis* dispositionem suam mediante libello supplici offerentibus, prælectio, non quidem ab ipso Principe, quis enim tantam ab eo patientiam requireret? sed ab acerfitis hunc in finem, prout fieri solet *Secretariis*, vel alio quolibet, etiam legere valente, quo de certitudine voluntatis disponentium constare possit, ad validitatem actus necessario facienda, ipse namque supplet quidem defectum solen-

solemnitatis *dict. L. 19.* non vero voluntatis, de qua, nisi recitatione prævia, regulariter fides Principi indubitata fieri nequit. Et Constitutio *L. 8. C. qui testam. fac. poss.* ad modum testandi cæcorum privatum ac ordinarium, non vero privilegiatum & publicum pertinere videtur.

§. IV.

Interim hic intricatæ quæstionis est; An soli Principi semotis omnibus arbitris agenti, de prælectione cæco vel literarum imperito facta, attestanti, credendum sit? Raro quidem cum Princeps tot Aulicis stipatus, & corona quasi excellentissimorum virorum semper fere circumdatus incedat, id eveniet *L. 19. C. de testam.* Casus tamen contingere possit. Sane Stryck. quoties quis coram principe nuncupative (qui modus tamen jure Civili incognitus dicitur Tabori *de testam. Princip. oblat. C. 5. num. 9. dict. L. 19.* ibi: *per supplicationem* item *in scrinio*, ibi: *si rescripta*) testatur, præsentiam Secretariorum à quibus dispositio excipienda, desiderat de *Cautel. testam. C. 7. §. 13.* sed illud nobis parum proderit, cum non quid conducat, sed quid fieri possit quæramus: & quid si Princeps ipse testantis voluntatem in Scripturam nullo adhibito teste redigeret, quam quæstio supra proposita quid statuendam? recurret: Sane si dispositio favorem vel commodum Principis respiciat, eam irritam pronunciamus *L. 9. §. 1. C. de testib.*

*lib. Fab. in Cod. L. 4. tit. 14. d. 67. nam in his ne quidem Imperatori aut Papæ creditur ex Dec. cons. 528. num. 3. seq. Socin. 2. C. 127. Lynck. in Dissert. de his quæ lib. princ. & stat. perp. adscrib. §. 15. sin vero, interesse Principis haud subsit ratio nulla apparet, cur ei plena fides deneganda & testamentum inane declarandum sit, hac enim in parte tantum Principi, quantum 7. testibus tribuimus L. 19. C. de test. add. L. 31. C. de donat. & nihil amplius quam ut Principi voluntas indubitata manifestetur, ibidem requiritur, verba quoque d. L. 19. inter tot nobiles probatasque personas, non dispositiva sed saltem enunciativa sunt, raro enim in tanto fastigio constituti, sine consortio præstantissimorum hominum esse solent, junde Carpz. Dec. 119. n. 20. Rosenth. de feud. Cap. 10. concl. 11. n. 18. seqq. Klock. 2. C. 16. n. 121. seqq. neque quo ad hoc punctum inter Principem indep. & dependentem (etsi alias distinctio hæc etiam usum suum habeat Mynf. C. 5. O. 34. num. 5. Treutl. C. 109.) aut inter insinuationem voluntatis a subditis propriis vel alienis factam distinguemus, est enim arbitrii quemcunque hac in parte Imperantem adire, & dispositio L. 19. C. de test. etiam ut modo monuimus hodie ad Status Imperii extenditur Stryck, cum alleg. C. 7. §. 3. Idem dicendum de casu quo dispositurus Principem implorat, ut quosdam ex Consiliariis quibus testamentum insinuetur ad se mittere dignetur, nam & hi prælegendo de voluntatis veritate, quo omnia si-
ne*

ne suspitione peragantur, certiores fieri debent, talem autem ablegationem a Principe fieri posse nemo dubitat. Brunnem. *in paratit. ad Wesemb. tit. de testam. quest. 11. Stryck, d. l. §. 5.*

§. V.

In testamento vero Judici, oblato quoties personæ supra allegato defectu laborant, prælectionem vel a Judice ipso, vel a Secretariis, imo quolibet alio, ad mandatum pratoris fieri posse probabile est, nullibi enim necessitas prælegendi Judici imponitur, & fit tantum eum in finem ut certius de veritate Scripturæ reddatur Judicium, qui finis eum per prælectionem tertii æque obtineri queat (communiter tamen prælectionem Secretarius vel Actuarius peragere solet) non est ratio cur eundem excludamus, neque timendum, quin illi aliter quam scriptum est, sit lecturus, habet enim, quod relectionem Judicis sicque falsitatis denudationem, metuat, & idem quoque de Judice ipso dici possit, neque DD. aliud quam prælectionem in Judicio, nullo habito respectu ad personam desiderant, Besold. *Conf. 203. Carpz. Dec. 149.* & Stryck, etiam extraneum prælectionem facere posse eo ipso, dum concipientem voluntatem, in judicio ad recitandum admittit, sufficienter insinuat, *Dissert. de Jure Analphab. C. 4. n. 6.* Quod duos hos §§. attinet addi merentur verba Stryck, *de cautel. testam. C. 7. §. 21. in fin.* dum ait:

B 3

Quo-

Quomodo enim unquam de voluntate testatoris certus esse poterit vel Princeps vel Iudex, si hunc testamentum legere non potuisse sciat: si dixeris: forte & hoc ipsi ab alio prælectum: rehero forte & hoc cum omissione certorum punctorum factum fuit, quæ favorem prælegentis concernunt & testatore inscio inserta. Quare hic prælectio non omittenda sed omnia remedia adhibenda, usque de voluntate testatoris exacte constare possit: Voluntatis enim defectum nulla alia potest supplere cautela, vel clausula salutaris.

§. VI.

In ultimis voluntatibus privata fide subnixis, restrictior hac in parte potestas, adeoque in testamento Cæci prælectionem ab ipso tabulario præcise faciendam esse, juri conveniens primo intuitu videtur, ita enim diserte L. 8. in verb. *At cum humana fragilitas mortis præcipue cogitatione perturbata minus memoria possit res plures consequi, patebit & licentia voluntatem suam sive in testamenti sive in codicilli tenori compositam, cui velint scribendam, credere: ut in eodem loco postea convocatis testibus & tabulario re etiam (ut dictum est) patefacta, cujus causa convocati sunt etiam chartulare promatur, quam susceptam testatori recitabit NB. Tabularius C. qui testam. fac. poss. & licet octavus testis loco Notarii voluntatem Cæci vel Analphabeti nuncupativam in Scripturam redigere queat, tamen eadem necessitas ipsi incitato textu imponi.*

ponitur ibi : *Jubemus ubi Tabularius reperi non possit, octavum adhiberi testem, ut quod tabulario pro supra dicto modo commissimus, id per octavum testem effectum capiat &c.* Cæci autem & Analphabeti quoad hunc effectum ad paria judicantur Carpz. p. 2. D. 149. Stryck. dico loc. & *Dissert. de Analphab. C. 4. per tot.* Ast non sunt verba legis captanda : ubi de ejus mente constat L. 17. de LL. cum itaque ratio cit. L. 8. C. qu. testam. fac. poss. in eo, ne locus ullus insidiis relinquatur, omnis fraus atque machinatio eliminetur, cunctaque sincera & optima fide peragantur, refideat dict. L. 8. C. in fin. qui testam. fac. poss. hic vero finis si non melius, æque tamen commode; per prælegentem forte testem, si & alius prout L. 8. desiderat inspiciendi facultas concedatur, obtineri queat, nam conspiciens Notarius sciens contenta Scripturæ facilius aliquid suppressere & legendo immutare, vel omittere, quam tertius horum forte ignarus, poterit, cur verbis tenaciter inhærebimus; & si forte alius, quam Notarius aut octavus testis prælectionem fecerit, ultimam voluntatem (pro cujus validitate in dubio pronunciandum est L. 10. de inoffic. test. arg. L. 34. §. 1. de leg. 3. L. fin. C. de posthum. hered. instit. Gail. 2. O. 118. in fin.) irritam declarabimus, respicit igitur Imperator ad id quod communiter contingit, non ad id quid fieri possit, jung. verba indeterminata L. 8. ibi : *Ut ubi tenor cunctis innotuerit elogium ipse suum profiteatur agnoscere,*

scere, Ex animi sui NB. quae lecta sunt, disposuisse sententia, & nostram opinionem praelectionem etiam, ab alio quam scribente fieri posse clare satis confirmat, Maximil. Imper. in *Recess. Imper. de An. 1512. tit. von den Testamenten* §. Aber zu eines Blinden Testaments, ibi: Doch so mag der, so das Testament machen will, oben in derselben Handlung seines Testaments vor den Zeugen, oder wo ihm am besten bedeuht, davon durch einen andern, NB. wenn er wolle, seinen Willen und Testament begreifen und schreiben lassen, und darnach vor den Zeugen, und Notarien, die zuvor wozu sie beruffen worden seyn, wissend gemacht werden, denselben Begriff und Schrift vor ihm und den Zeugen NB. eröffnen lassen; Und so der Inhalt desselben allen geoffenbahret worden ist, denselb Testierer bekennen, das solches sein Testament und Wille sey, und das er was NB. vorgelesen werde, nach seinem Sinn, Meinung und Gemüth, hab also sehen lassen; Und am End sollen darauff folgen die Unterschreibung und Bezeugnuß aller und jeder Zeugen, und des Notarien.

§. VII.

Neque in casibus, quibus etiam litterarum peritis de quibus infra, praelectio necessario facienda, aliud statuimus; cum enim & hic per quemlibet intentio legislatoris, aversio fraudis, justa animi disponentis sententia imperrari, & de his omnibus Judici fides

fides fieri queat, non est ratio cur & hic novi quid inducamus, præter enim memoratas in Legibus scrupolositates; nullæ aliæ ultimis voluntatibus superaddendæ, imò in legere valentibus tanto facilius; sententiam hanc tuebimur, quanto evidentius est, hic omnia testamenti solemnia præsupponi & voluntatis tantum certitudinem, quæ à quocunque demum prælectio contingat; innotescere potest, desiderari.

§. VIII.

Hinc & in quæstione an femina prælegere testamentum queat? sub distinctione tuto incedemus, videlicet utrum ea ad hunc actum prælectionis tantum adhibeatur, an vero insimul inter testes numeretur, priori casu nihil obstabit sexus, quo minus id quod in Scriptura dispositum est, & testatori & testibus cognitum fieri omniaque optima fide procedere queant, posteriori hæc sequenda regula est, in quibuscunque ultimis voluntatibus femina tanquam testis adhiberi potest, in iis etiam officium prælectionis eadem recte peragit, sicuti igitur in testamento militis: Vinn. *ad §. 1. §. de testam. militar.* patris inter liberos Stryck. *de testam. inter liber.* Codicillis & Epistola &c. L. 1. §. 1. *de testib.* Struv. *Exerc. 34. th. 58.* Dn. Præses in *Diss. de Epistol. hom. ult. C. 4. §. 14.* inter testes numeratur, ita nec in his eam à prælectione arcebitur, è contra in quibus ultimarum voluntatum speciebus femina in testimonium vocari nequeunt,

queunt, per eas prælectionem fieri frustra curabimus, nihil enim certificatio voluntatis operabitur, quando solennia externa deficiunt, §. 6. *J. quib. mod. test. infirm.* Idem Judicium de hominibus propriis esto, nam et si tales in testamento liberi, (secus ut vult. *Hopp. in us. mod. ad §. 6. Inst. de testam. ord. in testamento hominis proprii*) testes esse nequeant *Ord. Polit. de Ao. 1512. §. die Form eines Testaments* x. ibi: *der Leib = Eigenschaft frey*, tamen cum hic non testimonii dicendi aut solennitatis gratia, sed alium in finem; præter ordinarium testium numerum adhibeantur, deque prælectione facta non ipsi sed reliqui testes attestentur, ratio nulla ex qua Ultima voluntas invalidari possit, supermanebit, nam quod vulgo dicitur nec feminas nec homines proprios, negotio testamentario recte adhiberi, id ad testimonii perhibitionem, restringendum, non vero ad reliqua extendendum, esse videtur, quia etiam ad testamentum scriptum pertinet Scriptura, quis autem, illud propterea, qui a muliere scriptum est, nullum irritumque pronuntiabit? contrarium enim manifeste evincunt modo adducta Maxim. Imper. verba ibi: *Durch einem andern, wenn er wolt, seinen Willen und Testament begreifen und schreiben lassen.* add. *Mantz. de Testam. valid. & inval. tit. 5. q. 7. n. 27.*

§. IX.

Subjectum Passivum personæ quibus prælectio,
ne-

necessario facienda constituunt, inter quas referimus (1) Cæcos *L. 9. C. qui testam. fac. poss. Recept. Imper. de Ao. 1512. §. Aber zu eines Blinden*, (2) literarum imperitos, quia in horum dispositionibus facile fraus committi potest, *L. 29. C. de testam.* & hi cæcis quoad hunc effectum comparantur *Brunn. ad L. 8. C. qui testam. fac. poss. Carpz. Dec. illustr. p. 2. Dec. 149. Befold. Conf. 203. Dauch. de testam. num. 403. seq.* idque procedit (3) quamvis forte nomen suum pingere, modo legere non possint, eadem enim hic suspicio fraudis, nec convenientior eandem præcavendi via superest *Stryck. Dissert. de Fur. Analphab. C. 4. num. 7.* secus si tantum Analphabetus quoad literarum picturam, peritia vero legendi instructus foret, cum & tunc subintret ratio, quod nemo tam supinus & negligens præsumatur, qui ultimam suam voluntatem prius non prælegerit, itaque metus committendi falsum penitus exulet, *Stryck. d. loc. num. 9. & Carpz. D. 149. n. 8. Idem p. 3. c. 3. d. 28.* neque differentiam facimus inter sexum, nam etsi Maximil. Const. de An. 1512. §. So aber eines Blinden, & ibi: *Eines Blinden*, item so er seht, rursus so macht er so das Testament & quoad verba de genere masculino concepta sit, tamen in hac materia favorabili, ad fraudis exclusionem tendente, masculinum merito femininum includit, *L. 1. de V. S. DD. ad L. 8. C. qui testam. fac. poss.*

§. X.

Multo minus inter dignitatem personarum, Nobiles an Ignobiles, Parentes, an Imperantes, in humili sive Sublimi, Illustri, Ducali, Archi-Ducali, vel Electorali fastigio disponentes constituti fuerint, discrepantium agnoscamus sive enim hanc prælectionem, tanquam abundantem juris Romani, vel Germanici cautelam, sive tanquam necessariam ultimæ voluntatis certificationem desideres, nunquam tamen Principes & Status Imperii quicquid velit Schilt. *in Inst. Jur. publ. L. 2. t. 9. §. 2. s. hic eximere poteris, quod latius declaravit. Dn. Præses in Diss. de Epist. hom. ult. Cap. 2. §. 4. jung. Lynck. Diss. de his quæ princip. & Stat. Imper. lib. perp. accens. sect. 2. §. 7.*

§. XI.

Etiam (4) scribere & legere valenti, casu quo ultima ejus voluntas, quam ipse nunquam legit, nec vehementia impeditus, perspicere potest, ab alio scripta & testibus ad subscribendum proponitur, prælectionem necessario faciendam esse, non improbabiler docet Brunn. *ad L. 21. qui testam. fac. poss. num. 6.* unico enim homini in supremo præsertim elogio, plenam adhibere fidem, suspecta admodum & periculosa res est, ita enim a solius scribentis arbitrio, contra expressam legum ordinationem *L. 32. de hered. Inst. L. 77. §. 14. de legat. 2. L. 20. §. 1. de lib. & posth. L. 4. C. qui testam. fac. poss.* ultima dispositio dependeret,

deret, Carpz. L. 5. R. 59. n. 3. neque hic de solennitate, sed de voluntatis certitudine quaestio est, de qua nisi relectio vel praelectio fiat, vix constare poterit: Quamvis itaque in testamento legere & scribere valentis praelectionem regulariter non desideremus cum testatorem, illud relegisse credamus, Carpz. Dec. 149. tamen id ad hunc casum ubi nunquam tale quid intercessisse manifeste apparet, nullatenus applicari poterit.

§. XII.

Ponamus igitur testatorem Titio vel etiam Notario, semotis omnibus testibus, suam exposuisse voluntatem, utque eandem in Scripturam redigat, petiisse, huncque cum testes jam tum essent in praesentia testatoris constituti reducem, moribundo Scripturam domi a se exaratam obrulisse, disponentem vero hanc nulla interveniente pra aut relectione pro sua declarasse, & illico postquam testes subscripissent, & sigilla sua apposuissent e vivis decessisse, certe, cum de voluntate testatoris indubitata nihil testes deponere queant, Notarius quoque solus de ea sufficiens testimonium praebere non possit, pro validitate hujus dispositionis vix pronuntiabimus: Inquis credimus Notario; sed tanta potestas Notariis, ut per ipsos solummodo ultima voluntas probari queat, nullibi concessa reperitur, bene enim Mev. inquit: *Notariis quidem in his quae officii sunt, multam fidei, nunquam vero tantum tribuitur, ac si soli testificari possent*

sent &c. in p. 3. Decif. 13. num. 4. Sin urges, & tamen ipsis solis in testamento explicito nuncupativo, in Scripturam redacto fidem adhibemus, respondebo, esse diversitatis rationem in eo, quod hoc manifestationem voluntatis coram septem testibus, a quibus si aliter scriptum foret, facile fraudis convinci posset Notarius, prærequirat, & quamvis etiam hi ante testatorem satis cedere, vel diuturnitate temporis eorum quæ relicta sunt oblivisci queant, tamen cum hæc ab incerto plane eventu dependeant, imo ne ipse testator schedulam aliquo tempore relegat, metuere debeat, non facile dolum Notarius committet, multo minus illa contrariantur quæ habet Cardinal. de Luca, in *theatr. verit. § Justin. tract. de testament. discurs. 3.* omnimodo enim vel præ-vel relectionem præsupponit, nam loquitur de tali persona erga quam confidentiam habuit disponens, cum itaque coram testibus Titium suum testamentum scripsisse vel subscripsisse declaraverit, utique eum id relegisse præsupponit, ut taceam intelligi quoque posse auct. de casu, quo testatori satis temporis superfuit, intra quod voluntatem suam perlegere potuerit, quo casu ipse confidentiarius, ex timore relectionis, omnia sincera fide egisse præsumitur.

§. XIII.

Longe magis supra dicta procedens, si testator decumbens per ministrum vel ancillam aliamve personam,

sonam, oretenus Notario ad domum voluntatem suam exponi curaverit, qui eandem subito in chartam conjiciens, in extremis hærenti testatori obtulerit, hic autem nulla præ & relectione facta coram testibus, ad id specialiter requisitis in scheda ista ultimam suam voluntatem contineri declaraverit, & solemnibus vix absolutis, testibus adhuc præsentibus e vita migraverit, tunc enim omnino, quid testator, & an id quod scriptum est voluerit incerti sumus, quis enim soli ancillæ in re tam ardua fidem adhibebit, quis scit, an ea testatorem recte perceperit, vel percepta fideliter Notario exposuerit, etsi enim ultima voluntas sit res favorabilis, & in dubio pro ejus validitate omnibus modis laborandum Mund. a Rodach. *V. 1. C. 3. n. 153. seqq.* publiceque interfit, ut illæ suum fortiantur exitum *L. 5. quemadm. test. aper.* tamen & ipsorum quoque defunctorum interest, ne quilibet sermo pro eorum voluntate venditetur, ita enim vera judicia facili negotio subverti *arg. §. 1. §. de testam. milit.* & brevi plura testamenta quam testatores produci possent, cum igitur, nullibi magis quam in ultimis voluntatibus, subdolæ & nescio quæ artificiose fabricatæ malevorum machinationes, reperiantur obviæ *L. 21. §. 29. C. de testam.* Möller. *ad Const. Sax. p. 3. C. 3.* omni opera ut hæc penitus excludantur præcavendum, ac eo ut de certitudine voluntatis manifeste constet, annitendum erit, quod ad quoslibet casus in quibus prævel relectionem in-

ter-

tercedere non potuisse evidens existit, applicabimus
Lynck, R. 125. n. 18. § 19.

§. XIV.

Ex prædictis finem prælectionis, vel doli præ-
cautionem, vel ultimæ voluntatis certificationem pro
diversitate, casuum respicere, facili negotio clarescit
L. 8. C. qui testam. fac. poss. Recess. Imper. de Ao 1512. tit.
von den Testamenten, hæc cum toties discussa sint,
ulterius deducere nihil attinet, properandum itaque
ad.

CAPUT III.

Causas Internas necessariæ prælectionis sistens.

SUMMARI A.

Objectum est ultima voluntas, cuius, præcipue testamenti variae
species in §. 1. adducuntur.

Ceci testamentum nuncup. secundum formam L. 8. C. de testam.
ordinatum, necessariam prælectionem desiderat, & quid de
testamento Analphabeti scripto, etiam conjugum reciproco vel
nuncupativo a Notario in Scripturam redacto dicendum, in
§. 2. exponitur.

In legere valentibus, testamentum nuncupativum in Scripturam
a Notario redactum sine prælectione suam obtinere firmita-
tatem, contra plures in §. 3. adstruitur.

De necessaria prælectione testamenti impliciti ejusque validitate §. 4.
Militaris & in hospicio conditi §. 5.

Principi Insinuati §. 6.

Judici Oblati §. 7. agit.

Que-

Quaestionem, an Judex schedulam sibi a Cæco vel Analphabeto oblatam aperire, & huic necessario prælegere debeat? & quid in testamento conjugum reciproco observandum limitationibus? additis resolvit §. 8.

Quid vero in literarum peritis hac in parte obtineat §. 9. declarat. De testamento Rustici §. 10.

Tempore pestis ad pias causas condito §. 11. tractat.

§. 12. Extensionem ad omnes alias ultimarum voluntatum species, complectitur.

§. 13. & 14. Formam necessariæ prælectionis nervose exhibent.

§. I.

Objectum prælectionis Ultime Voluntates constituere, ex ipso hujus Dissertationis rubro luculenter patefcit, inter has autem præcipuum locum obtinet testamentum, quod vel scriptum vel nuncupativum dicitur, hocque rursus vel explicitum, quod iterum aut nudum, aut in Scripturam redactum, vel implicitum, quod per relationem ad schedam contingit, utrumque iterum vel solemne vel privilegiatum, hocque vel militare, pagani in hostico conditum, vel Principi oblatum, vel Judiciale seu apud Acta confectum, vel parentum inter liberos, vel rusticorum, vel tempore pestis conditum, vel ad pias causas ordinatum; de singulis quid circa prælectionem juris sit, ordine dicendum.

§. II.

Et quidem ad prælectionem existentiam testamenti scripti, vel in Scripturam redacti omnimodo
D
deside-

desiderari, per se patet & evidens est, quomodo enim id quod literis destituitur prælegi poterit? Hinc et si cæcus non aliter quam per nuncupationem testari suamque voluntatem oretenus manifestare queat, tamen quia ista, adhibito Notario vel loco ejus octavo teste, in Scripturam præcise redingenda, etiam majoris cautelæ & omnis doli præcavendi causa, ad validitatem hujus legis prælectionem necessario faciendam esse statuerunt, *L. 8. C. qui testam. fac. poss. & Constit. Maximil. de Anno 1512. tit. von den Testamenten. §. So aber eines Blinden x.* Et hæc quidem certo jure constituta extant: Major de Analphabero, in scriptis (quod secundum *L. 21. C. de testam. §. Nov. 119.* fieri potest *Coth. V. R. 23. n. 5. Philipp. in us. pract. Inst. L. 2. Eclog. 45. n. 5. f.*) testante quæstio superest. Et Hoop. quidem ad *§. 3. Inst. de test.* prælectionem hoc in casu, ex ratione quod *L. 21. C. de testam.* ad validitatem hujus dispositionis, excepto octavo teste, nihil amplius quam in testamento a literarum perito condito, requirat, add. *Constit. Maximil. d. 1. die Form eines Testaments,* minime necessariam esse autumat, & pro sua sententia *Carpz. quoque p. 3. C. 3. D. 2.* adducit: At licet expresso juris textu hac in parte destituamur, quia tamen *d. L. 21. C. de testam. & Maxim. Constit. inter scribere valentes & literarum imperitos parificationem,* quoad testandi in scriptis facultatem, non vero quo ad modum certificandi voluntatem, imo ne qui-

quidem ratione solennium, cum ab Analphabeto in-
super octavus actui præcise adhiberi debeat testis,
tantum inducunt, porro non alia via quantum con-
cipere licet, de vera testatoris mente, & an scri-
ptum voluntati eius, exasse conveniens sit necne?
quam per prælectionem & infecutam ejus declara-
tionem, apparere potest, certitudo autem Judicii
ante omnia requiritur, jung. *sup. §. 11. C. 2.* neque
firmiter concludere videtur, prælectionis nulla in
dict. text. expressa sit mentio, ergo nec ea ad validita-
tem testamenti necessario desideratur, quæ enim na-
tura rei expetit, ea semper legislator vel tacite com-
pletitur vel præsupponit, *arg. §. 2. Inst. qui testam.*
tut. dar. poss. tt. de leg. Fus. cam. toll. & jura quæ omni-
modam fraudis in ultimis elogiis exclusionem volun-
tatisque certificationem, tam sagaciter intenderunt,
etiam media, per quæ finis hic obtineri valet ap-
probasse credendum est, *arg. §. 2. Inst. quib. ex caus.*
man. lic. vel non §. 1. Inst. qui test. tut. dar. poss. deni-
que nec Carpz. *d. l. Hopp.* opitulatur, sed de lite-
rarum peritis, ne authorem hunc sibi ipsi contradi-
cere statuamus. vid. *Dec. 149. per tot.* commode in-
telligi & potest debet, & hinc sententiam, quam et-
iam, uti a Domino Præside relatum accepi, Inclyta
hæc facultas in judicando seculata est, sine præle-
ctione testamentum Analphabeti nullius roboris at-
que efficaciam esse, & veriore & tutiore judico,
quam præter Carpz. *in dict. Dec. 149.* sequuntur Brunn.

ad L. 21. C. de testam. Wurm. L. 1. t. 32. obs. 5. cum allegat. Mantz. de testam. valid. & invalid. tit. 4. q. 8. num. 1. Non idem dicendum de testamento legere valentis L. 21. C. de testam. R. J. D. Ao. 1512. tit. von den Testamenten. Nam in hoc relectio præsumitur Carpz. Dec. 149. num. 8. Bardil. cum alleg. Exerc. 3. th. 19. Harpp. tract. Acad. 4. n. 78. seq. Card. de Luca in Theatr. verit. & Justit. de test. disc. 8. n. 23. seqq. prædicta æqua lance, ad testamenta conjugum reciproca, cum nulla hic disparitatis ratio subsit, sive unus ex his, sive uterque literarum imperitus existat, applicari poterunt. Berl. D. 379. Wildvogelius Disp. de testam. hologr. recipr. C. 3. §. 6.

§. III.

In testamento nuncupativo simplici, seu in verbis ore prolatis subsistente, non posse obtinere prælectionem, jam ante monuimus, adeoque hac de re frustra quæstio, instituitur. Quoties autem nuncupata, dispositio, secundum voluntatem testatoris vel a Notario, aut Tertio in Scripturam redigitur, toties multi ad validitatem hujus etiam si literarum peritus existat testator, prælectionem necessariam esse autumant Brunn. ad L. 21. n. 7. qui test. fac. poss. sibi ipsi contrarius ad L. 21. §. 2. C. de testam. Colleg. Argentor. tit. qui testam. fac. poss. th. 16. ibique alleg. Sand. L. 4. tit. 1. def. 5. Schilter. Exerc. 38. §. 43. Mantz. de testam. val. & invalid. tit. 4. q. 8. ita quidem ut jure Parisiensi secundum cit. Schilt. iterata prælectio

Etio

Ratio desideretur, hancque sententiam jure Germanico per constitutionem Maxim. de Ab. 1512. §. Wetter, so ist auch in einem jeden Testament, ob es gleich nuncupativum, als ohne Schrift gemacht wäre, nöthig, daß alle Handlung, so zu solches Testaments Aufrichtung ergangen, und aufgeschrieben wären, vor dem Testirer und Zeugen, ehe dann sie von einander scheiden vorgelesen werden receptam esse existimant. At quia testamentum nuncupativum sola testium fide non scriptura, nititur, & hæc tantum se accidentaliter non substantialiter ad voluntatem testantis habet, insuper Maximil. Constit. non testamento ipso, sed de validitate & subsistentia instrumenti, de super confecti, agit, hinc contrariam sententiam longe veriorem reputamus Ant. Fab. in Cod. L. 6. tit. 5. def. 4. Berlich. p. 3. C. 4. n. 24. Lynck R. 117. n. 42. & seqq. quam præjudicio confirmat Carpz. p. 3. C. 3. def. 25. verb. Obgleich die Zeugen das Testamentum nuncupativum, welches der Testator zu Papier bringen lassen, nicht unterschrieben noch besiegelt, dasselbe auch ihme dem Testatori nicht wiederum vorgelesen, noch auch von ihme unterschrieben worden ic. So ist es doch zu Recht beständig, und es wird demselben billig nachgelebet, U. R. W. item Lynck. Dec. 1011. verb. Die prælectio aber, coram testibus nicht erfordert wird; sondern gnug ist, daß ein Testator, qui scribere peritus est, vor den Zeugen bekennet, daß in der Scriptura, ipsis ad sub-

scribendum oblata, sein letzter Will sey, L. 21. de
testam. Carpz. p. 2. 3. 8. *seqq.* So hat man das Te-
 stament sic beständig erkennenet. Non igitur testa-
 mentum palam coram testibus declaratum, modo
 probari possit, sed Instrumentum Notarii, ex quo
 alias voluntas demonstrari possit, nisi testatori præ-
 lectum fuerit, validitate destituitur. Richt. *Dec.* 32.
n. 4. *seqq.* & *n.* 11. *seqq.* idque in tantum procedit,
 ut quamvis non nisi per duos testes, nuncupationem
 voluntatis coram septem factam esse, fides fieri queat,
 tamen hujusmodi dispositio sustineatur, non enim
 tunc duo testes testamenti solemnia explent, sed ea
 intercessisse comprobant, Carpz. p. 3. C. 3. *def.* 40.
 Lynck. *R.* 117. *n.* 42. Sane major difficultas in litera-
 rum imperito circa hanc materiam occurrit, nam
 cum hic a DD. annumeretur cæco. Vid. Carpz. *Dec.*
 149. *n.* 21. cui utique prælectio necessario facienda L.
 8. C. *qui testam. fac. poss.* etiam idem jus Analphabeto
 statuendum videtur, quod DD. supra alleg. Brunn.
ad L. 21. *qui testam. fac.* Mantz. reliquique d. l. sequun-
 tur. Verum quia nullibi hujusmodi necessitas litera-
 rum penitus imperitis imponitur, per septem testes,
 coram quibus sensa animi palam declaravit, suffici-
 enter de voluntate ejus constare potest, Scriptura
 Notarii testamentum in esse constitutum subsequit-
 tur, insuper comparatio Cæci & Analphabeti a DD.
 facta, non quo ad omnia, sed saltem ubi fraus, quæ
 nostro in casu plane exulat, committi potest, proce-
 dit,

dit, hinc etiam hic inter annullationem voluntatis & Scripturæ distinguemus add. præter DD. modo memoratos Lynck. *Dec. 520. in fin. Carpz. p. 3. C. 3. Dec. 35.*

§. IV.

Sed quid de testamento nuncupativo implicito, quod per relationem ad schedam fit hac in materia dicemus? Et quamvis illud quod punctum juris atinet vix defendi queat, præprimis, cum textus in *L. 77. de hered. instit. L. 10. de Cond. Instit. L. 38. de Condit. & demonstr. de testamento scripto communiter explicentur, & forma testamenti nuncupativi in heredis institutione palam & nominatim declarata consistat, nominatim autem edicere sit palam ore nuncupare, L. 21. qui testam. fac. L. 9. 10. de hered. Instit. L. 26. §. 29. C. de testam. sine scripto dict. L. 20. L. 2. C. de bon. poss. secund. tab. lingua & verbis heredem pronunciare L. 25. qui testam. fac. nomen ejus dicere L. 9. §. 8. de hered. Instit. voce sua manifestare, dict. L. 29. C. de testam. §. ult. 7. de testam. ord. Recess. Imper. de Ao. 1512. von Testamenten. §. 1. ibi: allein durch mündliche Erklärung ohne Schrift. & §. Aber die Form, ibi: der Nahme von 7. Zeugen öffentlich bekennen, und außgedruecket wird. vid. Marb. Vol. 4. C. 704. n. 3. & seqq. Fab. & Cod. tit. de testam. def. 4. Srryck. de Caurel. ult. vol. C. 7. §. 8. ibique subjuncto Responso n. 3. Bardil. de sched. testam. C. 2. §. 3. aliique, contraria tamen opinio in praxi, fori Germanici obtinuit*

tinuit & recepta est, cum multis alleg. Lynck. *Resp.* 117. n. 28. Bardil. d. loc. Brunn. ad L. 21. n. 4. & ad *Auth. hoc inter liberos num. 2. seqq. C. de testam. Schilt. in Respons. post Exercit. 38. §. 43. Berlich. p. 3. C. 4. num. 25. Lauterb. de testam. Jud. §. 11. hinc nobis circa propositam quaestionem inter personas quibus necessario juxta Cap. 2. §. 9. vel ad praecavendam fraudem, vel ad voluntatem declarandam praelectio fieri debet, & inter literarum peritos, in quibus praesumptio praelectiois facta subintrare potest, distinguendum videtur, ut priori casu eam ad dispositionis validitatem, & quo indubitata testatoris mens manifestari queat, omnino necessariam judicemus. Lynck. *Resp.* 117. n. 31. Mantz. de testam. val. & invalid. tit. 5. *Quaest. 8. Carpz. Dec. 149. n. 10. seqq.* posteriori vero hanc minime requiri reputemus, ad generalem enim toties indigitam praesumptionem, quicquid ordinavit testator etiam legisse creditur, recurremus, nihil enim amplius ad validitatem hujus dispositionis, quam ut testator in hac, ad quam se refert scriptura, suam contineri ultimam voluntatem declaret, requiritur, arg. *Rec. Imper. §. Nun die Form & nisi id statuamus, is qui mentis suae sensa propalari noluit, intentionem destinatam nullatenus assequetur, Carpz. L. 6. R. 9. num. 10. seqq. & I. P. F. p. 3. C. 3. D. 2. n. 7. seqq. Lynck. in term. dict. Resp. 117. n. 31. Fab. in Cod. L. 6. tit. 5. Dec. 20. Mejer Coll. *Jur. Argent. L. 28. th. 18. Speckh. Gent. 1. q. 49. Quae hactenus in tribus §§. praecedentibus***

tibus relata sunt, egregia decisione confirmavit. Lynck. Dec. 520. cujus verba, cum totam materiam eleganter illustrent apponi merentur. Ob schon, wenn ein Testator vor dem Notario und Zeugen sich erkläret, daß in dieser Schrift sein letzter Wille sey, es nicht vonnöthen, daß derselbe den Inhalt des Testaments wiederhole; weniger daß das Testament denen Zeugen vorgelesen werde. Berlich. 3. Concl. 4. n. 10. Carpz. 6. R. 9. § 3. 3. 28. Mev. ad Jus Lub. 2. tit. 1. art. 2. n. 147. *seqq.* Dessen auch bey gerichtlicher Insinuation eines geschriebenen letzten Willens, es nicht bedarf; wie wohl dieses nur von demjenigen Testatore einzuräumen, der geschriebenes lesen kan, (aliter Richter. Decis. 144.) daß man von demselben die Zuversicht und Vermuthung zu schöpfen, er werde die Schrift, in einer so wichtigen, seinen letzten Willen betreffenden, Sach, selbst nachzusehen nicht unterlassen, und einem dritten nicht blosshin, was er geschrieben haben möchte, getrauet haben. Wie dann auch, wann ein solcher ihme von einem andern einen Zettul, worinnen er die Erben und anders benahmet, schreiben lassen, und denselben denen Zeugen verweist, mit vermelden, daß darinnen sein letzter Wille sey, als dann da durch ein testamentum nuncupativum implicitum rechtsbeständig aufgerichtet wird. Clarus 3. sent. 9. testamentum quæst. 36. in fin. Andr. Gerhard. de testam. Disp. 2. th. 15. Bocer. class. 3. Disp. 2. th. 148. Dafern aber ein Testator weder schreiben, noch ge-

E

schrie-

geschriebenes lesen, kan, da muß nicht nur demselben
 im Gericht der Aufsatz vorgelesen werden; sondern
 es muß auch dasselbe in denen extrajudicial Testamen-
 ten, vor der rechten Anzahl Zeugen, geschehen; wann
 das Testament für aufrichtig und gültig geachtet wer-
 den soll. Carpz. 2. Dec. 149. Ist auch nicht gnug, wenn
 ein solcher Testator gegen die Zeugen erwehnet, daß
 er sich dasselbe vorlesen lassen; weil ihme mehr oder
 weniger, denn geschrieben, von den Concipienten hat
 vorgelesen seyn können. Aliter Lauterb. *Disp. de Te-
 stam. Judic. §. 11.* So ist dahero bey einem solchen
 Testatore, daß die Zeugen seinen letzten Willen, ent-
 weder aus seinem Mund hören müssen, oder derselbe
 ihnen ex scripto vorgelesen werde, allerdings von-
 nöthen: Und ist das Testament anderer gestalt nicht
 gültig; inmassen auch nicht umsonst, daß einem
 Blinden anderer gestalt, dann per nuncupationem,
 zu testiren nicht verstattet ist. L. 8. C. qui testam. fac.
 poss. tantum de communi testandi modo.

§. V.

Inter testamenta privilegiata, primum locum
 occupat Militare, hoc enim quomodocunque factum,
 ob periculum expeditionis, L. un. de bon. test. ex testam.
 mil. sustinetur princ. *Instit. de testam. milit. L. 1. §. 20.*
in fin. ff. L. 15. C. eod. non est animus requisita ejus
 ad longum enumerare, & distinctionem per Maximil.
Constit. de Anno 1512, tit. von Testamenten. §. Und
 sollen

sollem inter eos qui in conflictu existunt & in castris degunt, reliquaque ad enucleationem hujus, aut aliarum voluntatum privilegiatarum pertinentia, recensere, hæc enim omnia ex Commentatoribus ad ffra & Codic. in sedibus ordinariis late pertractantur, & ea in præsentiarum omnino præsupponimus, saltem paucis quæ prælectionem concernunt monēbimus: Et quidem quoties miles in conflictu existens, vel castris degens, literarum plane rudis exarata ab alio Scripturam producit, inque ea suam ultimam voluntatem contineri edicit, vel etiam à testibus eandem subscribi curat, declaratio hæc aut subscriptio, deficiente prælectione, per duos ad minimum testes probanda, *arg. §. 1. Instit. de milit. testam.* nihil operabitur. Idem erit etsi literarum peritus existat, & uni ex Commilitonibus, nemine audiente, ut suum, in Scripturam conjiciat testamentum, commiserit, testator vero nulla relectione prævia, cum in extremis hæreret, illud pro suo agnoverit, & illico decesserit, utrobique enim incertitudo voluntatis suberit, vid. dicta *in §. 12. C. 2. & Richter. Dec. 32. n. 9.* qualis quoque militari testamento obicem ponit, *L. 4. 24. §. seq. de testam. milit.* nisi aliunde de ea indubitato constare queat *L. 40. de milit. testam.* Dicta multo magis procedent quando præter literarum imperitiam insuper accederet cœcitas, utputa in conflictui per infortunium excoecatus ante causariam missionem privilegiato mo-

re, sicuti potest §. 2. *Instit. de milit. testam.* ita & testari vult, hic omnino exposita in scriptis voluntas, ut de cæci intentione nulla dubietas exoriri queat desiderabit prælectionem; sin vero milites ipsi sensa animi per Scripturam exprimere valeant, vel ante militiam non adhibito legitimo testium numero, testamentum confecerint, priori casu nullis testibus adhibitis, modo de Scriptura constet *L. 15. C. de milit. testam.* Stryck. *de Cautel. testam. C. 9. §. 11. & 13.* posteriori, declaratione verbis, coram duobus testibus, vel facto, noviter manifestata sustinebitur §. 4. *de milit. test. L. 15. §. 2. eod. jung. Vinn. ad d. §. 4. & Huber. in prælect. ad Instit. de milit. testam. §. 6.* Eadem, ob identitatis rationem ad testamentum pagani in hostico conditum *L. un. de bon. P. ex T. M. L. fin. C. de testam.* in casibus supra relatis, applicari poterunt, præsertim cum & illi dispositiones antea inutiliter factas, in ipso periculo, nuda voluntate comprobare possint Harpp. *de testam. pagam. in host. cond. th. 80. vers. verum istæ.*

§. VI.

De testamento Principi oblato sciendum, id communiter noncupative sed in scriptis fieri *L. 19. C. de testam.* ubi illud libello supplici dicitur infer-
tum, vid Tabor *de testam. principi oblat. c. 5.* & quis hanc patientiam in Principe, ut is disponentium voluntates verbotenus audiat desiderabit? quo ipso ta-
men

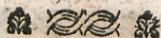

men principi, legem non scribimus, sed scriptam tantum commode declaramus, si itaque, veller, utique & testantes verbatenus voluntatem suam exponentes audire, hocque ut per Secretarium in Scripturam redigatur, curare poteret, nec prælectione opus foret, omnis enim hic fraudis suspicio exulat, & plenissima dispositio sinceritatis fide nititur, junge Stryck. *de Caut. test.* C. 7. §. 18. Quid si vero scripta voluntas ab Analphabeto vel Cæco principi offeratur, ob repetitas toties rationes esse necessariam prælectionem omnino dicendum erit; oblationem enim Imperanti factam esse sufficienter quidem, nullatenus autem Scripturam mentis disponentis quoad omnia correspondere, constat, addi hic merentur verba Stryck. *dict. loc.* §. 31. ibi: *Quomodo enim unquam de voluntate testatoris certus esse poterit princeps, si hunc testamentum legere non potuisse sciat: si dixeris: forsitan & hoc ipsi ab alio prælectum: rehero; forte & hoc cum omissione certorum punctorum factum fuit, quæ favorem relegentis concernunt, & testatore inscio inserta, quare, hic prælectio non omittenda, sed omnia remedia adhibenda, ut de voluntate vera testatoris exacte constare possit: voluntatis enim defectum nulla alia supplere potest cautela vel clausula salutaris.*

§. VII.

Idem omnino de testamento Judici oblato dicendum, si enim vel literarum imperiti, vel cæci,

oretenus apud acta suam manifestare velint voluntatem, quamvis ab Archivario vel Secretario in Scripturam redacta fuerit, prælectio necessaria non erit, cum in cit. *L. 19. C. de test.* nihil aliud, quam manifestatio apud Acta ab ordinante facta experatur, neque hic subintrare queat dispositio *Leg. 8. C. qui test. fac.* quia illa tantum de casu quo fraus & iuxta voluntatis suppressio est metuenda disponat, qualia ab actibus judicialibus plane aliena præsupponuntur, ex *Wurmf. L. 1. tit. 39. obs. 5. n. 16.* *Stryck. de Cantel. test. C. 7. §. 36.* add. *Lauterb. Dissert. de testam. Judic. §. 24.*

§. VIII.

Ast major disquisitio est, de testamento per alium in Scripturam redacto, Judicique apud acta per testatorem oblato, & quidem, quando testator vel Cæcus vel literarum imperitus est, quin tunc schedula in qua is voluntatem suam contineri declavit, (etsi sit testamentum inter conjuges reciprocum) aperiri & verbotenus recitari debeat, quicquid velit *Carpz. L. 6. tit. 2. B. 9. n. 18. seqq.* sibi ipsi contrarius in *Dec. 149.* tantopere non disputatur, vix enim aliter certi de voluntate disponentis prælectiones omiffa esse poterimus, itaque sentiunt *Wurmf. L. 1. tit. 37. obs. 5.* *Befold. Vol. 3. C. 126. num. 4.* *Lauterb. Coll. pr. tit. qui testam. fac. poss. §. 51.* *Richter. Dec. 32.* *Berlich. Concl. pract. p. 3. Concl. 4. n. 26.*
Mey,

Mev. ad Jus Lub. p. 2. A. 2. tit. 1. n. 148. Lauterb. Dissert. de Testam. Jud. th. 12. Harpp. Diss. de Testam. Jud. §. 9. præjudicium adducit Stryck. de Cautel. testam. C. 8. §. 31. ibi: Ob nun wohl sonst die Eröffnung und Ablefung eines gerichtlichen Testaments zu Recht unnöthig ic. Dieweil aber dennoch euerent Bericht nach der Testator weder schreiben noch lesen können ic. Dammhero dissfalls nicht weniger, als bey eines Blinden Testamenten vor nöthig erachtet wird, daß solches zuvor, in hesein der Zeugen oder Gerichte dem Testatori vorgelesen, und seine Meynung darüber erkundiget werde, idque adeo verum est, ut quamvis testator in judicio, sibi testamentum à Notario prælectum esse asserat, tamen cum aliter lectum, aliter vero scriptum esse possit, nihilominus ad eam, quo de certitudine indubitata constet, procedere debeat Judex: Stryck. de Cautel. testam. C. 8. §. 28. & C. 13. §. 21. quod tamen ex sententia Stryck. in Dissert. de Analphabet. duas patitur limitationes, (1) si Analphabeto &c. coram notario & duobus testibus, prælectum fuerit testamentum, idque illi mediante subscriptione facti fuerint, vel (2) duos in judicio testes produxerit, qui jurato literarum imperito prælectionem factam esse asseverarint; Ast crederem cautelam hanc Stryck. non aliter alicujus roboris esse, quam si testes post mortem superstites, testamentum ejusdem cum ipsis prælecto, tenoris existere, deponerent, vel mediante juramento se
 non

non tantum prælectionem audivisse, sed etiam eam voluntati in hac Scriptura contentæ, omnimodo conformem reperiri, attestentur, alias enim & hic aliter scriptum aliter lectum esse, itaque defraudatio contingere posset.

§. IX.

Superest itaque quæstio de iis qui literarum peritia pollent, ac schedulam ab aliis scriptam iudicio offerunt, & in his prælectionem ad validitatem testamenti necessariam esse sustinent Vultej. *Vol. 1. Conf. Marburg. C. 34. Mantz. de testam. valid. § in- valid. tit. 4. qu. est. 8.* eo quod non aliter testamentum iudiciale vocetur, quam si coram actis testator postremum suum manifestaverit aut publicaverit iudicium *L. 19. C. de testam.* nemini autem de voluntate ejus, quæ clausa offertur, constare queat. Idque olim in Judiciis fuisse frequentissimum patet ex *L. 2. Marculph. formular. C. 37.* Verum contraria opinio longe verior existit, quia (1) evidens est tam inscriptis quam nuncupative apud acta quæcumque testari posse, dicta *L. 19. ibique DD. Carpzov. L. 6. tit. 2. n. 9. R. 3.* quod si vero prælectio necessario consideraretur, nullius utilitatis expressio voluntatis in scriptis facta foret; contra intentionem siquidem testatoris secreta ejus animi sensa, quæ non nisi post mortem propalari vult, statim cuilibet innotescerent. (2) Nemo in re tam ardua tantique momenti,

ti, adeo negligens atque supinus esse præsumitur, ut non accurate illud quod Judicio offert prius relegerit, vel illud sibi prælegi curaverit, indeque sufficienter de convenientia Scripturæ cum voluntate disponentis constare valebit Carpz. *Dec 149. n. 10.* & nihil amplius (3) quam voluntatis manifestatio, non explicita & quoad contextum verborum sed implicita & relativa, ad testamentum clausum, illud suum nuncupando & heredem in eo scriptum successorem suum designando & declarando in *L. 19. C. de testam.* requiritur. Neque convenit (4) plures lege tacente ultimis voluntatibus affingere solemnitates, porro nulla hic metuenda fraus est, hanc enim ipse testator relegendo præcavisse præsumitur, huc facit (5) quod testamentum apud acta ratione substantiæ, testamento sollempni coram septem testibus in scriptis condito æquiparetur. *d. l. 19. C. de testam.* hocque à literarum imperito ordinatum, etsi nec holographum nec prælectum fuerit sustineatur, *Rec. Imper. de Ao. 1512. tit. von Testamenten §. Nundie Form*, & *L. 21. C. de testam.* nostram opinionem tuentur præter Carpz. *L. 6. R. 9. & Dec. 149. Richter. p. 3. Dec. 32. n. 3. & Dec. 140. n. 5. seqq.* Mev. ad *Jus Lub. p. 2. art. 2. tit. 1. num. 148.* Stryck. *de Caut. testam. C. 7. §. 31.* late Berl. *p. 3. Concl. 4. n. 26.* Lauterb. *Dissert. de testam. Judic. th. 25.* ubi sententiam Vultej. à multis Jecis & Dicafteriis reprobari dicit, *Lynck, Dec. 450. Brunn. ad. L. 19. C. de testam.* præjudicium

cium est apud Carpz. p. 3. C. 3. def. 28. Idque ampliatur, ut etiam procedat quando testator deputatis à Curia offerret testamentum, eadem enim hic subintrat ratio, adeoque nec alia juris dispositio obtinebit *Coll. Jur. Argentor. tit. qui testam. fac. poss. th. 15. n. 2. Lynck. Dec. 1414. Carpz. dict. p. 3. C. 3. def. 28. n. 2. & L. 6. tit. 2. R. 9. n. 14.* prædicta ad Cæcorum testamenta vix applicari poterunt, nam cum talis non nisi nuncupative testari queat & modus testandi per schedulam huic convenire non videatur *L. 8. C. qui testam. fac. poss. R. 7. de Ao. 1512. tit. von Notariën. §. Aber zu eines Blinden*, prælectio quoque omnis fraudis evitandæ gratia in ultimis voluntatibus, Jure communi ordinatis desideretur, qualem præsentia Judicis penitus excludit *L. 31. C. de testam. C. 6. X. de renunc. C. 16. in fin. X. de re jud.* hinc si talis apud Acta suam nuncupaverit voluntatem, eaque in Scripturam publica fide redacta fuerit, etsi prælectio (quam tamen facere conducit) non intercessisset, nihilominus quod dispositum reperitur, quia de voluntate Cæci omnino certi sumus, sustinebitur. add. *Lauterb. Dissert. de testam. Jud. th. 8.* Interim quamvis Cæcus neque testamentum scriptum condere, neque referendo se ad schedam clausam valide testari possit, si tamen memoriæ juvandæ gratia voluntatem suam, ab alio in Scripturam redactam Judicio obrulerit, eamque prælectione facta pro ultimo suo elogio agnoverit, nihil obstat quo minus dispositioni huic

huic & subsistentiam & juris efficaciam tribuamus, quod jam tum in §. 4. hujus Cap. innuimus add. Stryck. *de Caut. testam. C. 4. §. 7.* Brunn. *ad L. 8. qui testam. fac. poss. n. 14.*

§. X.

De testamento parentum inter liberos vel rusticorum nihil hac in parte speciale constitutum reperio adeoque distinctionem sæpius reiteratam inter literarum peritia instructos & ea destitutos, uti supra monitum sequemur ut priori casu præ-vel relectio, etsi Scripturam ab alio exarata intervenerit, imo quantumvis testator pingere literas ignoret, modo scriptum legere valeat, intervenisse præsumatur, posteriori non æque licet enim in testamento patris inter liberos, res inter solos liberos agatur *Nov. 107. C. 1.* in quibus omnis suspicio fraudis cessat tamen de voluntate patris prius, antequam ei morem gerere queamus, legitime constaret deber, quod vix aliter, quam prælectione prævia fieri poterit, & alias non tam in solennitate quam potius defectus in voluntate, nulla lege sanabilis, adesset Stryck. *Diss. de Analphab. C. 4. n. 18. & 19.* Richt. *Dec. 32. n. 5.* ubi præjudicium & de Rusticis, vel Stryck. *de Cautel. testam. c. 13. §. 21.* quid de Cæcis statuendum ex deductis in §§. præcedentibus facile patebit, neque in Judiciali testium interventum, aut in testamento inter liberos Cæci, supernumerarium uti vult Hopp. *ad §. 4. Inst.*

F 2

qui

qui testam. fac. poss. necessarium esse autumo, in hisce enim dispositionibus omnis doli metus exulat. vid. Dn. Præsid. *Diss. de Epist. hom. ult. C. 4. §. 17.* adeoque frustra plures quam J. Gent. ad verificationem actus requirit, testes conglomeramus vid. Lauterb. *Dissert. de testam. Judic. th. 8.* quod Brunn. etiam in testamento ad pias causas, & tempore pestis condito in *L. 8. C. qui test. fac. poss. n. 10. & seqq.* obtinere tradit.

§. XI.

Et cum in testamento tempore pestis facto nulla alia solennitas, quam simultanea testium adhibitio remissa fuerit *L. 8. C. de testam. jung. Dn. Præses Dissert. de Epist. hom. ult. C. 4. §. 20.* imo & hic de veritate negotii constare, & quicquid sit bona fide sine fraudis suspicione geri debeat, hinc etiam ibi casibus eventibus; secundum distinctionem supra propositam prælectio desiderabitur; hæc enim ad voluntatis declarationem ejusque certificationem pertinet, adeoque nullatenus omittenda Brunn. cum alleg. ad *L. 21. n. 4. qui testam. fac. poss.* quod æqua lance, ob rationes sæpe datas in testamentis ad pias causas, vid. *C. 11. X. de testam. Dissert. de Epist. hom. ult. §. 21.* jure Canonico obrinebit, nulla enim hic exceptio, imo cum alias defectus voluntatis appareret, aliud jus introduci haud poterit, Lynck, *Dec. 520.*

§. XII.

§. XII.

Neque in aliis ultimarum voluntatum speciebus Codicillis, Epistola &c. aliut quicquam circa hanc rem introductum esse in venio, hinc omnia prædicta quod necessariam prælectionem attinet, hunc tacite repeti volumus, eadem enim utilitas quæ hac via præcautionem doli in testamentis suasit, & eadem ratio quæ manifestationem voluntatis certam, hoc modo fieri imperavit, etiam hac in parte militat, jurisque identitatem efflagitat, quod diserte probant *L. 8. ibi: Quæ in eundem modum erunt observanda, quamvis non heredes instituere, sed legata solum vel fideicommissa, & in summa, quæ Codicillis habentur congrua, duxerint ordinanda. C. qui testam. fac. poss. & Maximil. Const. de Ao. 1512. tit. von Testamenten. §.* Es ist auch nicht allein in einem Testament eines Blinden, sondern auch in seinen Codicillen und andern seinen letzten Willen nöthig solche Form zuhalten. add. Stryck. *de Cautel. ultim. vol. C. 7. §. 31. Lynck. R. 117. nec est quod regeas cæcum aut literarum imperitum, epistolam exarare non posse, cum hæc ad essentiam suam præcise Scripturam desideret, L. 75. ad Stum Trebell. L. 37. §. 3. de legat. 3. L. 24. & 28. depof. Dn. Præf. in Dissert. de Epistol. hom. ult. C. 4. §. 1. facultate autem scribendi tales destitui: Nam cum ope aliena literarum imperiti testamentum scriptum, condere possint L. 21. C. de test. ibique Brunn. Nov. 119. C. 9. Cothm. Vol. 4. R. 23. n. 5. Philipp.*

in Usu pract. Inst. L. 2. eccl. 45. n. 5. § 6. quidni? idem in epistola contingere posse sustinebimus, jung. L. fin. de leg. 2. Hicque tanto magis, quod fœminæ & quilibet extranei, juxta superius dicta; prælectionem rite peragere possint, præsertim cum & in his ultimarum voluntatum Speciebus, recte testes adhibeantur, vid. Dn. Præl. Dict. Dissert. C. 4. §. 14. spectata juris Analogia, procedent.

§. XIII.

Forma prælectionis veræ, alia est communis, ad omnes quibus prælectio necessario facienda perti-
nens, alia specialis in dispositione Cœci nominatim
observanda, quod primam speciem attinet, debet
prælectio (1) fieri Testatori, de hujus enim præju-
dicio & voluntatis indagatione agitur, (2) clare &
distincte, ut quid legatur intelligi & cognosci ab om-
nibus recte queat, incerti enim alias æque post ac
ante prælectionem, num id quod lectum etiam vo-
luerit disponens manebimus: prælegantur (3) om-
nia in testamento contenta, quæ scilicet dispositio-
nem ipsam concernunt *Recess. Imper. de An. 1512. §. 7. Stryck. Dissert. de testam. princip. oblat. num. 61. & de Cautel. testam. C. 13. §. 20. § 21.* etsi forte vel præfatio, vel testamenti conclusio, dies aut annus omittantur, de his enim cum aliunde constare possit, modo voluntas testatoris sit aperta, parum solliciti erimus, *arg. L. 7. C. de testam. prælectionem tamen*

men clausulæ codicillaris, quia per eam ex intentione disponentis, in casu deficientium solemnium, ultimum ejus elogium sustineri debet, quando forte defectus, mediante hac clausula sanabilis, in testamento reperitur, omnino necessariam reputamus, quomodo enim aliquid velle voluisse dici poterit testator quod factum esse ipse ignorat, add. Bachov. *ad Treutl. Vol. 1. Disp. 13. th. 10. lit. G.* sane si quid per errorem vel nimiam festinationem legentis, quod in Scriptura extat, omittatur; idque testatorem nihilominus ferio voluisse, demonstrari potest, hujus omissio non præjudicabit veritati *L. 7. C. de testam.* add. Bardill. *Exerc. 4. Concl. 4.* & in genere quatenus omissum (nisi forte sit pars substantialis testamenti, vid. §. 34. *J. de legat.*) non quatenus prælectum, vitabitur testamentum *Cap. 37. de R. J. in 6to.* Denique (4) ut post prælectionem declaratio ipsius disponentis, hanc suam esse ultimam voluntatem inferatur, ad validitatem omnino desideratur *L. 19. ibi: mentis suæ postremum publicavit judicium C. de testam. Recess. Imper. de Ao. 1512. tit. von den Testamenten. Lauterb. Diss. de testam. judicial. thes. 9. Carpz. p. 2. Dec. 149. n. 13.*

§. XIV.

Quoad formam specialem, in ultima voluntate Cæci insuper requiritur, ut ea non saltem testatori sed & omnibus testibus in ultima voluntate adhibitis,

bitis, fraudis excludendæ gratia & ne fides dispositionis à sola scientia scriptoris seu Notarii pendeat, prælegatur *L. 8. ibi: testatori recitabit tabularius, simul & testibus, C. qui testam. fac. poss. Recept. Imper. de Ao. 1512. §. Aber zu einẽs Blinden.* Majoris quoque securitatis gratia suadent DD. ut prælectio non ab ipso scriptore, sed alio fiat, & testibus duobus inspiciendi facultas insimul concedatur, *Brunn. ad L. 8. n. 7. & seqq. qui testam. fac. poss. Stryck. de Cautel. testam. C. 4. §. 7. ubi addit in fine, consultum esse ut Notarius testamenti prælectionem non solum testatori Cæco, sed testibus etiam inspicientibus factam esse. In specie testetur, quod Analphabetum spectat, conducit quidem, quando testamentum Scripturæ mandatum est, illud non tantum testatori sed & omnibus testibus prælegere, sed absolute hoc ad validitatem ejus necessarium esse, nullibi constitutum reperio, hinc etsi DD. inter Cæcum & literarum imperitum quoad necessitatem & formam prælectionis communem, æquiparationem, *Brunn. ad L. L. 8. C. qui testam. fac. poss. Stryck. de Cautel. testam. C. 4. §. 7. eo quod morali, etsi non physica Cæcitate laborare credatur, admittant, tamen quoad modum specialem, & an præcisè dum in scriptis testatur, ea in præsentia octo testium faciendæ? non usquequaque convenit, & Stryck. quidem de Cautel. testam. C. 4. §. 26. ita loquitur, ut octavi testis prælectionem tantum necessariam esse eximare quis possit, ita enim ait: Qui tamen octa.**

*o*ctavus testis non ad omne huius Analphabeti testamen-
*r*um necessarius est, sed tantum ad testamentum scriptum
*u*t testatoris loco illud perlegat, atque subscribat, cum
*a*lias hic eadem fraudes intervenire possent qua in cæco-
*r*um testamentis, metuunt & propterea evitare voluerunt
*l*eges &c. Lynck. vero in supra adducta Decis. 520.
*C*arpz. Dec. 149. n. 21. Richt. Dec. 32. num. 13. ita dif-
*f*erunt, ut prælectionem coram octo testibus etiam
*h*ic perficiendam esse non obscure quis inde collige-
*r*e possit. Ast neutra opinio placet, non prior, quia
*s*ola perlectio testis octavi, certum de voluntate te-
*s*tatoris non reddit Judicem, neque an scripta ex esse
*d*isponentis intentione conveniant? sufficienter pro-
*b*at, & hic alias, ultimam Analphabeti voluntatem
*a*b arbitrio & fide unius hominis dependere, contra
*j*uris rationem eveniret; Non posterior, quoniam
*h*ujusmodi necessitas, prælectionem testamentariis,
*n*e dicam omnibus in ultima voluntate adhibitis testi-
*b*us, præcise faciendam esse, nullibi exprimitur,
L. 21. C. de testam. & tantum ut de peracta prælectio-
*n*e, indeque manifestata disponentis voluntate Judi-
*c*i fides fiat, requiritur, quod J. Gent. per duos con-
*d*ingere potest arg. L. 12. de test. huic, cum leges
*R*om. hac in parte nihil addiderint, & majorem te-
*s*tium numerum, saltem at actus solem nifationem,
*n*on vero ad demonstrandam, Scripturæ cum testan-
*t*is mente, convenientiam, ullibi desiderarint, præ-
*l*ectionem coram duobus testibus factam, sufficere
2813
G
existi-

existimamus, vix enim; alias ullam, si testibus omnibus, publicanda dispositio foret, testamentum Analphabeti scriptum, utilitatem haberet jung. Stryck. *Diss. de Analph. C. 4.* Eadem quoque reliquis ultimorum voluntatum speciebus convenienter applicanda. Quid de testamento Principi Oblato hac in parte statuendum? supra in *Cap. 2. §. 4.* discussimus, prælectionem quoque sine testium adhibitione, in testamento apud Aëta fieri posse facile ex iis quæ in *C. 3. §. 7.* attulimus, patet, add. Laut. *Diss. de test. Jud. th. 8.* quæ omnia ad testamenta Conjugum reciproca, fratrum aliorumve in una charta, (pro ut fieri potest, cum voluntatem cujuslibet, non materiam in qua, quicquid velit Vinn. *ad §. 13. Inst. de testam. Hub. in præl. ad tit. ff. qui testam. fac. poss. intueamur §. 12. Inst. de testam. Gail. 2. O. 117. vid. Resp. Facul. C. seq. §. 2. subjectum*) testantium, inter quos Analphabeti & literarum periti reperiuntur commode extendi possunt, ut quatenus dispositio illos concernit prælectio ad validitatem necessario peragenda, quoad hos intermittenda, quod si denique literarum peritis casibus evenientibus, vid. Mascard. *de probat. Concl. 1359. n. 73. seq. Besold. Conf. 204. num. 25.* facienda, à Notario vel alia persona legere valente eam rite fieri posse crederem, nullus enim hic cum legens relectionem disponentis propriam timere debeat, metus committendæ fraudis adest, & per declarationem testatoris supervenientem sufficienter de
ejus

ejus voluntate apparere potest jung. Berlich. *Dec.*
 397. n. 27. & ita quoque inclyta Facultas Juridica:
 uti ex *Cap. sequenti* patebit aliquando respondit. De-
 nique in præsumptiva præ-vel relectione, sive ea
 revera intercefferit sive non, modo intervenire po-
 tuerit, parum refert, nam nihilominus voluntas su-
 stinetur, egregie enim inquit Scambogen. *tr. de te-*
stam. quest. 14. p. 358. si scriptor scit quod testator lege-
re sciat, non facile fraudem faciet, quoniam se novit
esse in periculo, ne testator ipsemet relegat, etsi testa-
tor aliquam in scribente habuerit diffidentiam, procul
dubio actualiter relegisset. Et Lynck. ait in *R. 125.*
nullibi in legibus constitutum reperitur quod ad fraudem
evitandam necesse sit, ut testatorem legisse actu Scriptu-
ram constet? quæ omnia tamen ex traditis in *C. 2.*
§. 11. 12. & 13. declarationem accipiunt. Illud ad-
 dendum, quod quamvis prælectionem testatori fa-
 ctam esse, in testamento expressum non extet, si ta-
 men eam intercessisse probari queat, ultima volun-
 tas nihilominus sustineatur, Richter. *Dec. 32. num. 13.*
 ibique præjud. Cæterum, sicuti omnia, quæ hæcte-
 nus de prælectione, cæco, ad validitatem ultimæ
 voluntatis, præcise facienda, in tota hac Dissertatio-
 ne fusè satis attulimus, non aliter, quam si Scriptu-
 ra ejus noncupationem, non si nuncupatio Scriptu-
 ram præcedat, (nam tunc hæc absolute loquendo
 necessaria non est. *L. 8. C. qui testam. fac. poss. in prin-*
cip. & Recept. Imper. de Anno 1512. tit. von Testamen-
ten §.

in §. Ober zu eines Willen) intelligi volumus, ita si Codicillos, Epistolam, aliamve ultimam voluntatem, sibi ab alio scribi curaverit, prælectio non coram octo (quid in privilegiatis voluntatibus obtineat supra monitum) sed sex testibus instituenda, verba enim dict. L. 8. ibi erunt observanda & cit. Recept. Sondern auch in Codicillen, non absoluta sed respectiva sunt, & proportionem legibus determinatam involvunt, Struv. Exercit. 34. th. 57. Brunn. ad d. L. 8. C. qui testam. fac. poss. cum alleg. Stryck. de Cautel. ult. vol. C. 4.

CAPUT IV.

Breviter effectus prælectionis & contraria proponit.

SUMMARIA.

- §. 1. Considerat effectum omisse.
- §. 2. Effectum factæ prælectionis.
- §. 3. Efficere prælectionem ne quis sibi adscribens, incidat in Statum Libonianum & ut adscripta capere possit, addito. Responso hujus Facultatis, demonstrat.
- §. 4. Contraria ut plurimum remissive tractat.

§. I.

Hactenus de causis prælectionis tam externis quam internis pro instituti ratione, satis ut opinor egimus,

mus, sequitur ut paucis de ejus effectu differamus; & quidem alius est omiffa, alius facta prælectionis effectus, quoties, itaque necessario peragenda omititur & nullius momenti dicitur, quod in Cæco propter juris formam *L. 8. C. qui testam. fac. poss. Recept. Imper. de Ao. 1512. von den Testamenten. §. Aber zu eines Blinden non observatam*, in literarum im- vel peritis certis in casibus, ob voluntatis defectum & incertitudinem, constitutum reperitur, *Carpz. Dec. 149. Besold. Conf. 203. n. 14. Marburg. Vol. 1. Conf. 34. num. 38. Lauterb. Dissert. de testam. Jud. th. 24. & 25. Richter. Dec. 32.* quoties vero illa intercessit, toties, cæteris paribus, testamentum ultimam voluntatem convalidat, utque illa suum fortiatur exitum, efficit.

§. II.

In literarum vero peritis, si ad mandatum disponentis non fiat, & is antequam voluntatem suam relegere possit decedat, nullitatem quoque totius ordinationis involvit, ob imperfectionem voluntatis, *Masc. Cond. 1359. n. 73. & seqq.* Est autem egregius & notabilis adhuc prælectionis effectus, quod exclusionem Senatus consulti Liboniani operetur, uti ex sub- jecto, à Dn. Præside mihi communicato Responso, latius cognoscere licet.

Responsum.

Als Uns Decano, Doctoribus und Professoribus
der Juristen Facultät bey Fürstl. Hessischer Universi-
tät Gießen etc.

Erste Frage.

Ob nicht besagtes Testament non obstante quod
Haro Joachim, illud propria manu scripserit, pro-
pter subpexam Notarii attestationem valere possit,
adeoque scribens legitime hereditatem acquisiverit,
desto mehr da besagter Notarius praelectionem omni-
bus factam esse attestirt?

Wiewohl in Rechten eine ausgemachte Sache ist
quod (1) legatum vel fidei commissum sibi in alte-
rius testamento adscribens, ob suspicionem falsi non
tantum ejus commodo carere debeat, sed etiam pœ-
na Legis Corn. de falsis coërceatur L. 1. §. 7. L. 6. L.
14. L. 15. ad L. Corn. de fals. L. 3. 4. & 5. C. de his qui sibi
adscrips. Dieses (2) nicht allein in legatis & fideicom-
missis, wovon vorangezogene Textus reden, sondern
auch ex identitatis ratione, vielmehr in heredis insti-
tutione play finden, und solche null und nichtig ge-
achtet werden muß. L. 15. §. 3. ad L. Corn. de fals. L.
1. de his quæ pro non script. hab. uti pluribus probat
Carpz. Dec. 151. Farin. oper. Crim. p. 6. quæst. 150.
n. 194. Perez. ad Cod. tit. de his qui sibi adscrib. n. 7.
Des Notarii Subscription (3) Krafft welches nur de
solent.

solennitate actus constirt, so wenig, als wenig,
 wann gleich die ihnen Testatoribus beschene Prae-
 lection erwiesen werden könnte, genug zu seyn scheint,
 fürnehmlich darumb quia ad validitatem adscriptio-
 nis iustus testatoris non sufficit *L. ult. de his quae pro
 non script. hab. L. 14. § 15. ad L. Corn. de fals. Carpz.
 p. 3. C. 3. D. 9.* sed ut testator in subscriptione, hunc
 iustum specialiter contestatus fuerit (woran es jedoch
 allhier ermangelt) præcise requiritur. *L. 2. C. de his
 qui sibi adscrib. L. 1. §. 8. L. 15. §. 1. ad L. Corn. de fals.
 Brunn. ad L. 1. ff. de his quae pro non script. hab. § ad
 L. 1. C. de his qui sibi adscrib. Stryck. de Caut. testam.
 C. 20. §. 8. Carpz. d. l. def. 10. Finckelth. obs. 101. n. 13.
 Perez. ad Cod. de his qui sibi adscr. n. 4. Berlich. Dec.
 179. zugeschwiegen daß (+) in der Praelection selbst
 ein Betrug vorgehn und anderster geschrieben als vom
 Notario gelesen seyn kan. Stryck. de Caut. ult. vol. C. 4.
 §. 7. Auch (5) die drey Brüder Haro Joachim, Fer-
 dinand Albrecht Hicco, und Franz Christian von
 N. N ein Testamentum reciprocum auff einem Pa-
 pier gemacht, welches einige Rechts-Lehrer vor gült-
 tig nicht erkennen wollen, Ant. Matth. de success. C.
 1. §. 22. Vigl. Zuichem. ad §. sed § unum Inst. de te-
 stam. ord. Alldiweiß aber (a) die mehrbeglaubten Jcti
 daß nicht allein Eheleute, sondern auch andere ein Testa-
 mentum reciprocum in eadem charta wohl auffrich-
 ten mögen, weitläufftig behaupten, Peck. de testam.
 Conjug. L. 1. C. 19. Keufn. de testam. p. 1. C. 2. n. 18.
 Dauth.*

*Dauth. ad L. 24. de testam. n. 2. Carpz. p. 3. C. 7. d. 12. n. 1. Frantzk. 2. Ref. 11. vorbeandte drey Brüder (b) umb das Haus und die Herrlichkeit DD. unzertrennet bey einem unter ihnen zu conserviren, sich einander zum Erbe eingesetzt, und das obermeltes Guth jedesmahl bey dem ältesten des Stammes bleiben und auff denselben vererbället werden solte, einmüthiglich verordnet, zwar (c) diese Disposition so viel möglich geheim zu halten, der älteste unter ihnen, welcher von des ausgeschlossenen und abgetheilt gewesenen Bruders nachgelassenen Curatoribus der Verlassenschaft halber belanget wird, das Testament, folglich sich selbst mit zum Erben geschrieben, mithin wo man nur den blossen Wort=Verstand ansehen wolte gegen das *Scrum Liponianum* impingirt hat, allein da (d) nicht verba *ScTi* sowohl, als dessen vera ratio & causa finalis respicirt werden muß, uti bene deducit Joh. Christoph. Harpp. *tr. Acad. 4. n. 44. seqq.* Diese aber (e) dahin ut metus committendi fallum & omnis suggestio fraudisque suspicio quæ facile in ultimis voluntatibus committi potest excludatur ihre Absicht führet, und wo man von dem ungezweifelten Willen des Testatoris und daß hierunter keine Gefährlichkeit gebraucht worden, versichert ist, keines weges statt findet. *L. 1. §. 13. ad L. Cornel. de fals. Finkelth. cum plurib. alleg. d. Obs. 101. n. 6. seqq. Brunn. ad tit. C. de his qui sibi adser. in test. num. 2. Hahn. ad Wesemb. tit. de his quæ pro non script.**

script. hab. n. 1. Farin. Q. 150. n. 175. Berlich. Dec. 179. num. 29. Egregie hanc in rem Cardin. de Luca, inquit: Lex principaliter respicit finem ob quem dictam Libonianum introductum est, & an ejus ratio congruat nec ne, hinc proinde ista pariter videtur de quaestionibus potius facti, quam juris, cum totum consistat in certitudine, vel incertitudine voluntatis testatoris, Libonianum etenim inducere solum videtur malam praesumptionem contra sibi adscribentem, ob quam non data contraria probatione, id sufficit ad invaliditatem dispositionis, non autem impedit quin contrariae veritatis probatio etiam adminiculativa attendi debeat &c. in Theatr. veritat. & Justit. de Testam. Disc. 8. num. 25. seqq. und dann (f) de indubitata voluntate testatorum nicht allein (1) aus der von accuraten Testatoribus wohl eingerichteten (2) zur Conservation der Familie abzielenden, denen allseitigen Testantibus (3) gleiches Recht zuwendenden, (gestalten das der älteste Bruder derer andern Todt erleben würde, bloß von einem ungewissen Eventu dependirt hat) mithin von allem (4) sonder zweiffel auff's genaueste revidirten, (5) in gegenwahrt der Zeugen umständlich declarirten letzten Willen, ibi: Das die Herren Testatores NB. Obige Disposition in praesens dazu specialiter erthehener sieben Zeugen vor ihren letzten Willen erkläret zc. welche nicht allein de solemnitate sed & ordinationis veritate attestirt und erfolgte Subscription überflüssig constirt, omnia conjunctim ad exclusio-

H

nem

nem SCti Libonian, sufficere docet, Cardin. de Luca d. l. n. 22. & præ reliquis accurate videlicet de præsumta testantium relectione n. 78. & seqq. de servata inter omnes testatoris æqualitate incertoque eventu n. 99. & seqq. de declaratione coram testibus facta n. 122. seqq. & sic de cæteris conjecturis quæ fraudem excludunt Harp. dict. tract. 4. late agit, wozu (g) noch dieses kommt, daß denen sämtlichen Testatoribus, wie wir berichtet werden, vor der Subscription der Notarius diese Verordnung von Worten zu Worten vorgelesen und sie solches für ihren eigentlichen Willen erkandt haben, welche Prælectio wann entweder apud Acta oder coram Notario & testibus geschichet ohngezweiffelt speciali subscriptione æquiparirt wird. Berlich. Dec. 379. n. 27. Brunn. ad L. 14. ad L. Corn. de fals. gleichwohl auch vom Notario geschehen, von eben dergleichen Kräfften und Wirkung ist. vid. Berlich. d. l. n. 27. & prælectionem coram solo Notario vel alia persona fide digna fieri posse, abunde demonstrat Schilt. in additam. ad Ex. 38. §. 43. sequunturque Farinac. oper. crim. Q. 150. n. 182. & 218. & 214. JCi Rintel. in Respons. apud Dn. Wildvvoegel Disp. de testam. hologr. reciproc. C. 3. §. 6. Hierbey (h) keine Falsität, gleich wie in testamento Cæci, wovon obangezogener Stryck. oder eines Idiota, zubesorgen, gestalten der Notarius sich dessen daß die Testatores den letzten Willen entweder durchlesen haben oder solchen nachsehen werden

werden besorgen muß, eleganter Cardin. de Luca
d. l. n. 23. einfolglich aus oberwehnten trifftigern
 Umständen vornehmlich aber ex relectione & à No-
 tario facta prælectione, indubitata testantium volun-
 tas am hellen Tage liegt, so sehen wir nicht, wie so-
 thanes Testament, von dem Curando, ex Capite
 nullitatis impugnirt, oder über einen Hauffen ge-
 worffen werden könne.

§. IV.

Contraria sunt quæ vel prælectionem impe-
 diunt, vel factam enervant, illa vel à parte testato-
 ris vel prælegentis eveniunt, priori casu si vel te-
 stator præmoriatur vel in delirium incidat, & tunc
 ubi ea ad subsistentiam dispositionis omnino neces-
 saria est, imperfectam intuitu voluntatis ejus nuncu-
 pabimus ordinationem, eique omne robur denega-
 bimus, *L. 29. qui testam. fac. poss.* Mascard. *Concl.*
1359. num. 74. seqq. posteriori si obmutescat præle-
 gens, aut alio modo à prælegendo distrahatur,
 tunc enim vel alijs id quod restat supplebit, aut il-
 lud saltem uti in *Cap. 3. §. 13.* demonstravimus,
 quod prælectum & à testatore approbatum vires ca-
 plet, est enim & hic intuitu reliquorum quæ dispo-
 sita sunt, incerta disponentis voluntas. Factam enerv-
 vant ut paucis dicam omnia illa, quæ vel defectum
 in forma arguunt de quibus in *C. præced. §. 13. §.*
14. actum, vel ultimam voluntatem semel legitime

ordinatam tollunt, sublata enim dispositione frustra de effectu prælectionis quæstionem instituimus, de quibus qui de testamentis scripserunt videndi, talia enim hic recoquere in præsentiarum merito superfedemus.

F I N I S.

ULB Halle 3
004 094 174

f.
sb.

U. J. Grolmann, Jurisconsultus, vultus, p. 1757, 6

2,457. 17
692

Kid 1757, 6

MELCHIORIS DETHMARI
GROLMANNI,
JURISCONSULTI ET ANTECESSORIS
IN ACADEMIA GIESSENSI
QUONDAM CELEBERRIMI,
COMMENTATIO JURIDICA
DE NECESSARIA
ULTIMARUM VOLUNTATUM
PRÆLECTIONE.

GIESSÆ-HASSORUM,
APUD JOH. JACOBUM BRAUN, ACAD. TYPOG.
MDCCLXXII.

